

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

מנחות פד: - בענין זריעה בעציץ וספינה

1. מנחות פד: , וז"ל, "בפלוגתא ר' יוחנן אמר אם הביא לא קדש ריש לקיש אמר אם הביא קדש נעשה ככחוש בקדשים בשלמא ריש לקיש כדאמר טעמא אלא רבי יוחנן מאי טעמא אמר רבי אלעזר רבי יוחנן חזאי בחלום מילתא מעלייתא אמינא אמר קרא מראשית ולא כל ראשית מארצך ולא כל ארצך וריש לקיש האי ארצך מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא רבן גמליאל בר רבי אומר נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ מה להלן שבח ארץ אף כאן שבח ארץ ואידך ארץ מארץ ואידך ארץ מארץ לא משמע ליה תני חדא שבגג ושבחורבה שבעציץ ושבספינה מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא בשלמא ריש לקיש גג אגג לא קשיא הא בגג דמעה הא בגג דבית חורבה אחרונה לא קשיא כאן בחורבה עבודה כאן בחורבה שאינה עבודה עציץ אעציץ לא קשיא כאן בנקובה כאן בשאינו נקובה ספינה אספינה לא קשיא כאן בספינה של עץ כאן בספינה של חרס אלא לרבי יוחנן קשיא תנאי היא דתניא שבגג ושבחורבה מביא וקורא שבעציץ ושבספינה אינו מביא כל עיקר."

ותוס' שם ד"ה כאן בספינה, וז"ל, "פי' בקונטרס ספינה של חרס מביא וקורא והא דלא משני אידי ואידי בספינה של עץ כאן בנקובה כאן בשאינה נקובה משום דאין דרך ספינה להיות נקובה שלא יכנסו בה המים והשתא לא הוי דומיא דאינך שינויי דבכולהו מזכיר ברישא ההוא דמביא וקורא וכמו כן פי' בפ"ק דגיטין (דף ז:) גבי עפר חוצה לארץ הבא בספינה לארץ חייב במעשר ובשביעית אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהספינה גוששת אמר רבי זירא עציץ נקוב המונח על גבי יתדות באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן פירש שם בקונטרס דספינה דלעיל של חרס היא ואינה צריכה לינקב אם היתה מונחת בקרקע כדאמר במנחות והקשה ר"ת דבפ"ב דגיטין (דף כא:) אמרי' כתבו על חרס של עציץ נקוב משמע דחרס בעי נקיבה ואמרינן בסוף המצניע (שבת דף צה:) ה' מדות בכלי חרס ניקב כשורש קטן טהור מלהכשיר את הזרעים ועוד דסתם עציץ של חרס הוא כדמשמע בפרק שמנה שרצים (שם דף קח.) מאן דתלש פיטרא מאונא דחצבא כו' ופריך עלה מהתולש מעציץ נקוב וסתם חצבא דחרס הוא."

2. רמב"ם פ"ב מהלכות ביכורים ה"ט, וז"ל, "הגדל בעציץ אע"פ שהוא נקוב והגדל בספינה אינו מביא ממנו כל עיקר שנאמר בארצם אבל מביא מן הגדל בגג או בחורבה."

השגת הראב"ד שם, וז"ל, "אבל מביא מן הגדל בגג. א"א הוא פסק כר"ל ולריש לקיש גופיה דוקא בגג מערה וחורבה עבודה ואיני יודע מה ראה לחלק ובמנחות לא חילקו דר"ל מחייב בכולן ורבי יוחנן פוטר בכולן."

3. רמב"ם פ"א מהלכות תרומות הכ"ג, וז"ל, "עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ בזמן שהספינה גוששת לארץ הרי הצומח בו חייב בתרומה ומעשרות ושביעית כצומח בא"י עצמה."

ושם הלכה כ"ה, וז"ל, "עציץ נקוב שהיה בו זרע שלא השריש והיה עיקרו בארץ ונופו חוצה לארץ הולכים אחר הנוף."

4. חידושי הגר"ח גיטין ז', וז"ל, עציץ נקוב דחשיב כמחובר בודאי דהחיבור הוא על הגידולים אבל העפר שבעציץ לא חשיב כמחובר וממילא דאין להעפר קדושת הארץ, ויהא דין הגידולים כמו שגדלו בארץ ובחוץ לארץ דטבל וחולין מעורבין. צ"ע."

5. ר"ש על מסכת חלה פ"ב מ"ב (מופיע באתר)